

Ezen lapok minden héten...
Ezen lapok minden héten...
Ezen lapok minden héten...

Péntek

209.

Julius 4. 1845.

Előfizethető helyben...
Előfizethető helyben...
Előfizethető helyben...

BUDAPESTI HIRADÓ.

TARTALOM. Magyarország és Erdély. Tisztelt levelezőinkhez. Allattenyésztés IV. Allatkinzás elleni egyesület. Megyék: Közgyűlés Tolnában. Hirtapi szemle. Külföldi irodalom (Histoire du Consulat et de l'Empire, par A. Thiers Tom. I. II. III. Paris 1845. Vege.) Ausztria. (Parnükiállítás. Első levél. Vege.) Külföld. Franciaország. Belgium. Schweiz. Poroszország. Németország. Görögország. Tettele nevelő magy. czkorozások társulatának első ülése. — Hivatalos és magánhirdetések. Lotériákban húzott számok. Nemzeti színházi játékrind. Gabonár. Statuspapirok árcéle. Dunavízjárás.

MAGYARORSZÁG és ERDÉLY.

TISZTELT LEVELEZŐINKHEZ! Midőn legőszintebb hálánkat fejezők ki azon szívességért, mellyel eddig kegyetek lapjainkat támogatták...
TISZTELT LEVELEZŐINKHEZ! Midőn legőszintebb hálánkat fejezők ki azon szívességért, mellyel eddig kegyetek lapjainkat támogatták...
TISZTELT LEVELEZŐINKHEZ! Midőn legőszintebb hálánkat fejezők ki azon szívességért, mellyel eddig kegyetek lapjainkat támogatták...

(Allattenyésztés IV. *) A híres Sinclair, midőn az angol példás földművelésről érkezett, és mely beállítású kutatásai eredményeit azt hozta fel: hogy Angliában a mezőgazdaságba fektetett tőkét 10—14 száztólival kamatoztathatni, azt teszi utána, de ki szerfeletti ügyességgel és erélyvel nem bír, vagy ki rendkívül nagy haszonbért fizet...
(Allattenyésztés IV. *) A híres Sinclair, midőn az angol példás földművelésről érkezett, és mely beállítású kutatásai eredményeit azt hozta fel: hogy Angliában a mezőgazdaságba fektetett tőkét 10—14 száztólival kamatoztathatni, azt teszi utána, de ki szerfeletti ügyességgel és erélyvel nem bír, vagy ki rendkívül nagy haszonbért fizet...

Illy szakértő jelentések többször tettek ugyan, de nagyban, nemzeties erő-egyesítéssel hogy foganalba, vagy csak olly figyelembe vételek volna, millyennek eredménye lehetne, annak nyomára sehol sem akadhatni, hol mégis különben mindent angol mintára vonni igen divatszertű.
Illy szakértő jelentések többször tettek ugyan, de nagyban, nemzeties erő-egyesítéssel hogy foganalba, vagy csak olly figyelembe vételek volna, millyennek eredménye lehetne, annak nyomára sehol sem akadhatni, hol mégis különben mindent angol mintára vonni igen divatszertű.

Minden civilizált országban pedig ezen egészség a főtekinetet, és vastag tudatlanságot áru el az, ki azt gondolja: hogy p. o. az angol roppant juhtartásnál fő czél — a gyapju! Eppen bizony! az angol farmer valamint a legnagyobb birtoku hg oda irányozza minden törekvését: hogy nyájából a legtöbb és legjobb minőségű hus kerüljön ki, a gyapjufinomítást pedig annyira mellékei dolognak nézi: miszerint azt a gyarmatokra és a continensre bizza, hol egyszerű szorgalommal nyomorult táplálék mellett neki ezen szolgálat megtételek, mellyet ő, a legnagyobb conforttal jóllakván, töle vár annyi húst és olly minőségűt egyszerű emésztvén, mennyit és millyent a gyarmatiak egész héten át nem látnak és millyent a continens nem is igen adhatna neki, mert millyent p. o. nálunk rágnak, ollyant Angliában találai ta-

* Folytatásul a B. P. Híradó 173. 180. és 187. számában megjelent rokon tárgyú és című czikkekhöz.

lán a legmerészebb budapesti mészáros sem bátorokodék. Ez annyira igaz — hogy az emberek nem is hiszik, pedig már Thaeer is figyelmeztetett erre, midőn ezen hasonlításal élt: mikép az angol juhtartás czéljainál a gyapju ugy áll a hushoz — mint a gabonatermesztésnél a szalma a szemhez, ugy hogy Angliában épen olly fonák igyekezet volna jó gyapjut a hus rovására természet: mint ha a földművelő jó szalmát a szemnek feláldozásával akarna előállítani; mi talán igen is feltűnő azokra nézve, kik a nemzetet boldognak állítják, ha éheznek is, csak — gyárakban éhezzenek! de nem azokra nézve, kik tudják, hogy háromszorta nagyobb ott a hus ára mint másutt, a gyapju ára pedig majdmajd ugyanaz, mint másutt.

Weckerlin korszorozott munkájában „Über englische Landwirtschaft“ így nyilatkozik: „azon husminőség és zsíradék tömegéről, mellyet az itteni juhtenyésztők előállítanak, fogalma sem lehet, ki azt saját szemével nem látá és kezében nem fontolja az ollyan negyedét, melly 20—40 font között nyom. A smietthfieldi vásáron jelenlétemben fiztetett: 1 pár 4 hónapos hizott bárányért 3 font sterling; 1 pár egy éves hizott ürért 4 ft stg.; 1 pár két éves hizott ürért 5 1/2 fat sterling; és ezen ár folyvást nő, ámbár a tenyésztés is folyvást gyarapszik, minek következtében különben minden más természetű czikkek ára folyvást csökken; s bebizonyítással nem is akarom felhozni a gyárdivateczikkeket, mellyek egy két év alatt becsököltek félre sőt egy ötödére is leszállani szoktak; csak ollyan árakra figyelmeztetni, mellyek szinte nélkülözhetetlenek, és ennek folytában állandóbb árre számolhatnak.

Egy francia lap e tekintetben ezen adatokat közli, mellyek általánosságáról az egész iparvilágban senki sem fog kétkedhetni.

1 tuczat olló 1818. ára volt 36 fr. 00 c., 1830. ára 1 f. 25 c.	
Szeg mázsája „ „ 37 „ 78 „ „ 19 „ 50 „	
Ruhagomb kötege „ „ 5 „ 22 „ „ 2 „ 51 „	
„ kisebbek „ „ 2 „ 90 „ „ 0 „ 80 „	
1 pár rézgyertyatartó „ „ 3 „ 38 „ „ 1 „ 36 „	
1 tuczat lakat „ „ 44 „ 8 „ „ 15 „ 66 „	
1 „ lóvakaró „ „ 3 „ 20 „ „ 1 „ 7 „	
1 „ ónozott kalán „ „ 19 „ 72 „ „ 8 „ 12 „	
1 pár kenyel „ „ 5 „ 22 „ „ 1 „ 28 „	

A gyapotfonal ára 1786b. Angliában fontonként 38 shilling volt; 1820b. pedig 2 shill., és mindamellet ezen évben még sokkal szebb és jobb is volt; a gyapot szövet (Callico) mellynek vége 1844ben 1 ft stg. 4 shill. és 7 den. vala, annak ára 1833b. Edward Bain es gyapotipar történetje nyomán 6 sh. 2 dr. ar csökkent, tehát 12 pfról 3ra!

Milly balgaság! midőn ezen czikkek értéke ollyan volt, hogy milliókat nyertek belőlök, mit sem gondoltunk velők, most pedig midőn értékük ennyire süllyedt, még áldozattal is ezeket akarjuk előállítani; azon czikkek előállításáról pedig, mellyek ára és kelendősége nő, midőn majdmajd értekezni is szűgyen ezen felvilágosodott kor szakában, melly az üres gyomor és az öszszesugorodott test hálaömlendezésére számolhatni vél azáltal, hogy honi foszlánnyal takargatja!

Vagy talán azt gondolják, hogy csak Angliában van a husnak olly kelendősége? Nem, a szükség általános egész világon; ára mindenütt nő és a bevitel, hol gyarapszik a vagyon, és hogy említést ne tegyek London, Páris, Bécsről, hol csaknem havonként emelkedik a szükség, figyelmezzünk csak saját legközelebbi viszonyainkra, mellyek igen sajnosá teszik, hogy kivitelünk, mint I. cikkemben megmutatám, évről évre csökken.

Az összes ausztriai monarchiának külföldről marhavitele volt	1831ben	1843ban
Ökör és bika	db 65,089	— 110,175
Telén, éves horjok 's tinók	„ 42,009	— 43,295
Borju éves koron alul	„ 24,410	— 32,618
Juh, kos, ürü	„ 23,534	— 75,380
Bárány	„ 2,835	— 7,651
Sertés	„ 191,334	— 406,357
Malacz	„ 15,435	— 10,848
Ló	„ 10,562	— 12,402
Őszvér	„ 18	— 14
Szamar	„ 23	— 76
	db 375,246	— 698,814

Saját bevitelünk az örökös tartományokból ezen idő alatt 50,109 darabról 79,403 darabra növekedett, és míg 1831ben összesen csak 8554 darab sertés hajtattott be Magyarországra minden örökös tartományokból, 1843b. csupán csak Galicziából 29,425 darab sertés jött honunkba, világos tanúságul annak, hogy honunkban nemcsak gyapot kelme, de más is hiányzik, hiányzik olly czikk is, melly saját lábain sarunkat keresztül gázolván kimehetne a külföldre és belső vásárait is összejáratná, míg más arunk a közlekedések hiányában helyből sem mozoghatnánk.

Mindezekből tehát ismét következik, hogy felette rosz számítók vagyunk, hogy Seneca sujtó szavát: „magna pars vitae elabitur nihil agentibus“ csak fél fülle hallottuk, mert a „maxima aliud agentibus“ sulyosb átka alól minden mozgalminkkal ki nem búvunk!!!

Allatkinzás elleni egyesület. Az allatkinzást lehetőleg akadályoztatni 's így az erkölcszsidulást előmozdítani kívánó egyesület jelen hó tizediken (csütörtökön) délután 4 órakor, a természettudományi társulat teremében nagy gyűlést tartand, melly-

re mind azok, kiket e nemes ügy érdekel, szivesen meghívavak. — Balogh Pál.

Megyék.

Tolnából. Szegzárd, június 26. A gyűlési terembe szives éljenek között belépett másod alispán ur üdvözölvén a számosan egybegyűlt megyei kk. és rrk. előadta, mikép közzéadásuknál fogva a kk. és rrk. elhatározták légyen: hogy ha a megye főkörmányzó hivatalában változás történék, 14 nap alatt közgyűlést hirdessen; miután pedig ő felségének egy a megyéhez intézett kegy. kir. leirata szerint ezen változás bekövetkezett, a fentebbi közzéadásnak eleget tenni tiszti kötelességének ismervén, annak értelmében e közgyűlést mai napra üzte legyen ki; — ezzel a kegy. kir. leiratot a kk. és rrk. elibe terjesztette, melly felolvastván, szerinte ő felsége kegyesen tekintetbe vevén Ürményi József a. k. és alnádor kedvelt hívenek tántoríthatlan hűségét és jeles szolgálait, e megye főispáni hivatalát — t. és n. galanthai gr. Eszterházy Károly 'sat. 's ezen megye eddigi főispánja, győrmegyei főispánna nevezetvén ki — említett Ürményi Józsefnek, őt eddig viselt hivatalától kegyesen feloldozván, adni 's engedni méltóztatott. — Ezen kir. rendelet a mint egyrészt sajnos és szomorú érzést szült a kk. és rrk. szívében, mert attól, mivel a valódi tisztelet és szeretet kötelei által valának összefüvve, megválni kényszerítettek; ugy másrészt öröme gerjeszté hazafini keblök, mert ugyan ezen kegy. kir. rendelet által ma veszteségök pótoltatván, szerencséjük lön főispánjokká nyerni olly szilárd jellemű férfit, tántoríthatlan hűségű jobbágyot, buzgó hazafit, tapasztalt tisztviselőt 's ezekhezkepest olly jeles tulajdonokkal bíró főigazgatót, kinek bölcseséggel párosult törvényszerű kormányása alatt a megyében az igazság és törvényesség díszleni, a megye közügyei legszerencsésb folyamatnak indulni fognak. — Valamint ezen reménydős örömeiket a kk. és rrk. bizodalomuk zálogául üdvözölő méltósága előtt nyilvánítták kívánták: ugy egyszermind egy több mint 50 tagu üdvözölő küldöttséget is utasítottak ő mltághoz, melly szóval is kifejezze, hogy minélelbb a rrk. körébe jöni méltóztatassék. — Ezek után hivatalos levelezések kerülvén szorgalmra, többi közt előfordult az igen ismeretes nógrádi felszólítás, melly nálunk — hol azok tekintélye, kik ex professo vakbuzgalommal rosznak mindent, mi a kormányás színté homlozza homlokán, napról napra csökken, számuk pedig mindinkább fogy — pártolásra számot nem tarthatott; és így bámulni senki sem fog, hogy ezen már is untató és bár különkülön nemzeti köntösben, de minden helyes gombkötő-munka nélkül harmad izben előfordult kérdés csak négy helyeslőre talált; milly sorsa lehetett e négy szózatnak, könnyen sejtethető. B. M., B. I., M. I. és P. M. táblabírák voltak azok, kik ezen ugynevezett kormányrendszerben aggodalomra anyagot találtak, benne törvénytelenségeket láttak 's az alkotmányos szabadságot veszélyben forogni hirdették. Ők figyelmeztették a kk. és rrk. hogy mult alkalommal csak diplomatikai adatok hiánya szült az indítvány elmellőztetését, és minthogy ezen hiány szerintök a nógrádi levél által pótolva van, a mult gyűlés végzésének változtatását szorgalmazták. A megyei rrk. többsége azonban arról volt inkább meggyőződve, hogy a mint Tolnában alap nélkül csak néhány hozta indítványba a felírást, ugy Nógrádban többen szintegy alap nélkül vitték azt keresztül; melly különbség nem elegendő, hogy ez iratot diplomatikai adatnak lehessen keresztelni. — Ők hitták fel a rrket, aggodalmuk megszüntetése tekintetéből, a szükséges egyetértésre, de hasztalan; mert a megye többsége nem aggodók, sőt teljes bizodalommal örül a kormány jó szándékának, és azt minélelbb életbe léptetni szívből ohajtja. Ők az 1823diki évszak 's a mostani idő közt gyanusító hasonlatosságot kerestek, holott a megye többsége a lényeges különbséget abban gondolta ismerni, hogy 1823ban Tolnamegye férfiasan felszóllalt, a mostani egyedül a törvényből kifolyó kormányi rendeleteket pedig örömmel karolja, és így valamint azon alkalommal, ugy jelenleg is törvényes kötelességének tesz eleget. A pártoló szónokok egyike more solito isten bosszújával mennydörgetődzött, az utókornak tartozó felelősséggel ijesztgetett, de hasztalan; e declamatiók sem szültek hatást. — E. I. táblabíró csudálkozott, hogy midőn a vesztegetési törvények, jelesül a megyei restauratiók 's követválasztások iránt a megyei főispánok és helyettesek büntetések végett a legutóbbi országgyűlés alkalmával az 1844diki évi január 23kai kerületi ülésben folyt a tanácskozás a megyei administratorok iránt, követeink által nemcsak ovás nem tétetett, sőt inkább a megyei administratorok a megyei főispánokkal hasonló ranggal 's hatósággal ruháztatnak fel, és mindezek ellenére ez indítvány a legutóbbi gyűlésben olly nagy szótöbbséggel megbukván, mégis most Nógrád levele következtében az egyik volt országgyűlési követ ur által ujra felmelegítettek, míg a másik által olly hévvel pártoltatik, holott a kérdés megfejtesét, egyedül a jövő országgyűléstől lehetne reményleni. Azonban, ha megvallani szabad, szónok sokkal nagyobb rémképeket lát abban, hogy a liberális párt érdekében olly indítványok is tétetnek, mellyek legvilágosb törvényeinkbe ütöknek; és mégis, mint-hogy pártérdekből tétetnek, nemcsak elfogadtnak, hanem mentüelöbbit életbeleptetésük is sürgetetik, mint millyen az országgyűlés eloszlása után a kir. adónak önkintes megajánlása volt; jóllehet fenálló törvényeink (Ulád. Decret. 5. art. 1.) nemcsak egyszerűen tiltják, hanem még becstelenséget fenyíték alá is vetik azokat, kik e törvény ellen működnek; annál fogva jöjün az indítvány akár honnan, ha azt

korszerűnek, elveivel egyezőnek találja, örömet el is vállalja, de ily gyönyörűségeken épült indítványt nem pártolhat. Erre P. M. táblabíró először azt jegyzi meg, hogy a veszteségi törvények felhozása által országgyűlési eljárásuk lenne megsérve, a mit el nem hallgathat, magát igazolni kívánván, a felső tábla iránt többször hallott vádjait ismellé; és B. J. ur kir. adóban lett önmegadóztatásának törvényellennek bélyegzetését tagadja, miután azon törvények csak a megyei gyűlésekről, de koránsem egyes személyekről rendelkeznek, következésképp minden egyes polgárnak személyes jogához tartozó kiváltságos jogairól lemondani. — Idősb. P. M. táblabíró, amannak testvére, pedig azt fejtegette, hogy tetteket e tereben indítványok már minden diplomatikai adatok nélkül, és mégis a rrk által pártoltattak, jelenben a lengyelek és oroszországi katolikusok elnyomtatása ellen; és most egy némelyek, kik hajdan a liberális pártion voltak, elveiket változtatva, ellenkező véleményt fejegetnek. E. I. ezekre válaszulni kívánván, Iször is P. M. T. R. urnak mondja, hogy ő a veszteségi törvényt csak annyiból idézte, mennyiben az 1844 évi január 23ki kerületi ülés hozott végzését tartalmazza, mely szerint a megyei helyettesek a megyei főispánokkal hasonló ranggal 's hatósággal ruháztattak fel, a nélkül — ha csakugyan az adminisztrátorokat törvényelleneknek ismerte — hogy ez iránt az indítványozó ur ott ovást tett volna. Mi pedig a királyi adó önkéntes felvállalását illeti: tagadja, hogy a mi egyes megyének törvényeszerint tilva van, egyes polgároknak szabadságuk lenne a törvény rendleteit illy módon kijátszani, annál inkább, miután vilagos törvényünk rendel, hogy az illyképen ajánlott kir. adót a d'écour még csak incassálni se bátorodjék, mely törvények ismét legközelebbiül az 1827k országgyűlésen hozott törvények által régi erejükbe visszahelyeztettek, 's így mindaddig, míg ellenkező törvényekkel ki nem mutatná indítványozó ur, hogy ezen régi törvények eltörlesztvék, a kir. adóban tett önadóztatási elvet törvényeszerűnek el nem ismeri. — Ezután P. M. T. B. hoz fordolva válaszolt: hogy ő igen is a liberális pártnak tagja volt, sőt örömmel emlékezik most is vissza azon időkre: de miután a mult országgyűlés alkalmával tapasztalta, hogy a követi táblának legfőbb feladataihoz tartozott a nemesi jogokat minden részről megtagadni, a megyei utasításokat háttérbe szorítani, országgyűlés után több rendbeli törvényellenes indítványokkal a megyei gyűléseket elborítani, és ezek által azon ösvényről, mely a törvényes haladást előmozdítaná, eltértek — jónak látta, hogy azon hajóból kiszálljon, mely illy formán part-hoz soha nem vezethet, és ez oka, hogy az urak elveit nem követheti, és nézetektől mint célhoz soha nem vezethetők-től eltért. — Királyi úrnok D. G. nézetét, ki az egészben veszélyt semmiképp sem látalt, ki az egész dologban újtságot nem ismert, ki figyelmeztette a rrket, hogy Tolnamegye már több adminisztrátort tisztelt, a nélkül, hogy törvénytelennek mondta volna e hivatalát, ki előadatni kívánta mindazon hivatalos levelezéseket, mellyek előbbi időben a főispánok Szegzárdoni tartózkodásuk alatt érkeztek, annak bebizonyításul: hogy mindig a főispánok bontották fel 's presentáltak a megyéhez érkezett levelezéseket, ki egyenkint felsorolva azon polgári pereket, mellyek főispáni elnöklet alatt nyertek törvényeszkü itéletet, a megye, négy szónok híjánával közakarattal elfogadván, és helyeselve, a nógrádi levél pártolásra nem látalt. — Megemlítést érdemel e vitában azon különös körülmény, hogy a két ifju testvér opponensnek öszfűrtös atyja, ki egész életében vérmes, bátor és buzgó, az alkotmányt tüzzel vassal védő honpolgárnak ismertetelt, ki annak idejében a hazát vérvél védte, ki sebet következtében haza kerülvén — a zöldasztalnál elősegíteni a hon javát soha meg nem szünt, — mondom ezen agastyán, kinek csak elismert hazafiságos erényei szerezhettek azon köztiszteletet, mellyet élvez és élvezni fog; — mondom ezen agastyán volt egyike, ki a nógrádi levél ellen ('s így fiait ellen) szót emelt. — Hogy ő egész életében a haza javának előmozdítója volt, ez tény — mellyet senki sem fog tagadni; engedje a mindenható, hogy 40 év után az úrókor színt ennyi dicsőretet mondhasson fiairól. — Pár hét előtt itt a föld gyomrában találtatott régiségek (Sarcophag) az országos muzeum számára általengedettek és a nemesi pénztár költségein Pestre szállítatásuk rendeltetett.

Hirnapl szemele.

Jelenkor. (42. 44. sz.) „A szentgróti levél elemzése II.“ A szentgróti levélben, mond a cikkíró, annak bebizonyítására, hogy nemzeti bajunk sorvadás, két tám-ök hozatik föl, első: hogy alig van jelentékenyebb honi családal jelenleg adósság nélkül, holott üven évvel ezelőtt ugyanazok jó karban állottak; fogatkozást szenvedvén tehát egyedek, az öszletnek t. i. a statusnak is azt kelle szenvednie. Második, hogy egyedül pamutszövetekért több ment ki a hazából, mint minden főzikkünkért bejött, ennél fogva veszteségünk van. E két okot a ns gr. a sorvadás bebizonyítására elégnék nem tartja, sőt inkább más kór jeleinek tekiinti, 's mondja, hogy a családoknak azon mostoha állapota inkább nemzetiség mint általános országos finansziális tekintetben bír súlylyal, mert a kölcsönrel a föld hasznosítása megmaradt, 's talán csak birtokosa változott, mind fajra mind nemzetiségre nézve, a magyarságon csorbát ütve. Ennek azonban sem nem az az oka, hogy gyáraink nincsenek, sem az, hogy határvizonyaink rendezetlenek. Az illy állítások egyedül hízeltől támadhatnak, kik paláttal borítják a nemzetbajt. A ns gr. családaink hanyatlása okául a következőket állítja: 1) A nemesi jószágok szertelen eldirabolását, melly diribdaraboknak tulajdonosai, mind azon előnyöket kívánják élvezni, mellyeket élvezett az egyetlen tulajdonos; 2) a határalan pénzteszerlést; 3) a hanyagságot, melly sem tanulni, sem ügyeivel eszélyesen foglalkozni nem engedti a dohánypapszító magyart; 4) hogy nem figyelnek a nemesi családok arra, mikor mit 's miképp kell tenni? tanuságul

hozza ez állítás erősítésére, a minden előzmények nélkül behozott váltótörvényt, mire nézve létesítése előtt jó lett volna a tekintélyes családok keletkezendő állapotát megfontolni. Hogy a magyar nem tudja, mit mikor kell tenni, bizonyítja a hitelintézetnek mult országgyűlésre visszalökése. Végre a tekintélyes családok alászállásának oka 50r az, hogy vagy gazda nélkül, vagy egyoldalulag számítanak, úgy hogy kényelmesre lett költségek után, a hasznosra semmi sem marad, vagy pedig a költségek ollyasra tétetnek, mire jobb volna nem költeni, p. o. a korteskedésre. A mondottakhoz nem tart a ns gr. pótléket szükségesnek, hogy kimutassa a tekintélyes családok hanyatlásának okait, vagy hogy bebizonyítsa, hogy a nemzeti kór nem sorvadás. Atmegy az állítólagos sorvadás másik okának t. i. hogy többet költünk külföldre mint mennyit beveszünk, taglalására, 's mondja, hogy ez állítás pusztá fallacián alapul; e látszatoss bajon állandólag csak a törvényhozás segíthet. De valamely nemzet állását a változékony tabellák adatiból nem is mérlegelhetni, mert ezeknek eredménye gyakran ellenkezik a kézzel tapintható valósággal, 's miután a gróf kimutatta a családok hanyatlása okait, 's kimutatta, hogy bajunk nem sorvadás, sőt inkább az ellenkező, a szentgróti levél elemzésének folytatását igéri. Mit minélőbb teljesülni hajjunk. Ugyanazon számban „köztanodáink viszontagságai“ című jeles cikknek, értelmesen dolgozott befejezését olvassuk. — 43. sz. „Tanintézetekink körüli sürgetősb reformok.“ Mindenek előtt író tannylvul a magyart kívánja megtartani, e nélkül minden átalakítás a nevelés körében sikertelen leendő; ezek után ohajja „előtörletni az avult formákat, 's az egész nevelési rendszert a jelen, mind általános, mind relativ társaság követeléseivel úgy illeszteni össze, hogy az, mind jelen, mind a mennél messzebb jövőendő erkölcsi és tudományos műveltségnek legfőbb organuma legyen“ sat. Ezután előszámláltatnak a teendőik mind a tanítók mind a tanítványok körül. — (44. sz.) „A sz. gróti levél elemzése“ III. Az előbbi cikkből, mond a ns gróf, kitészik, hogy Deák diagnosisa Magyarország állapota fölött elhibázott, minél fogva ha csak véletlen nem segít, praescriptioja is ökszerűtlen, véletlenre pedig egy beteg nemzetet nem bízhatni. Ambár a ns gr. a nyavalyára nézve Deákkal egyet nem ért, mivel azonban a magyar bajok gyökér-okát kívánja kipuhatolni, elfogadja azt, mit meg nem enged, és Deákkal mondja: Magyarország sorvadásban sanylódk, melly kórnak gyógyszerül Deák ajánlja: 1) hogy kiadási lajstromunkból önmegtagadással töröljünk ki jövőre sokat; 2) hogy mások helyébe írjunk honi kelmekeket. E két gyógyszerül a gr. távol sem várja a sorvadástul ki gyógyulást, hanem az alkalmazásból eredő sorvadást hiszi bekövetkezendőnek. Már p. o. az első recipe hatályát a munkátlanságban és semmit nem tevésben látja a gróf nyilvánulni. Ezután a szentgróti levélnek a fényűzés illő emphaticus kifejezését, miszerint a fényűzés más honra áldás, ráuk átok, elemezi, 's a fényűzés és ellenkező közötti határvonal kimutatását sürgeti; ha, ugymond, a rendes és kényelmes élet fényűzés, akkor a magyarnak kiadási lajstromából nem kitorleni, de beírni kell (a ki nem hiszi, menjen végig zsisros alföldi faluinakon, és látni fogja bundás lakói mily messze vannak a kényelemtől, 's mily közel, bőség közepett a nyomorhoz. Akkor azután állja meg a ki bírja, 's ne írjon satyrát). A mondottakra építve a ns gr. épen a költsében látja az ipar előmozdítását, a fukarkodást pedig vagy helyesebben nagy takarékoságot aberrationak tartja, 's passiv éreynéket tekiinti, melly által a nemzet, mellyet csak cselekvőség vihet virágzásra, nem emeltetik. A gr. általában boldogabbnak tartja azon hont, hol költenek, mint hol megvonulva, az emberi méltósággal megfőrt elveket, becsületes munka 's kereset után nélkülözik, a cynismus elveit követik, 's egyedül a pénzügyítésnek örvendenek. Az élv-megtagadásból kereset-fogyatkozás következik, 's míg az egyén kincses ládája gyarapszik, ezereknél kopogtat az óhség; e szerint a bölcsesség az eszélyes költsében áll, 's nem az öngyőrtésben, 's mivel Deák első receptje által csak azokat, kik számvetés nélkül hebehurgyasán költenek, akarta ránczba szedni, az illy költsékre nézve kezdet fog vele a ns gr. 's atmegy a második recept elemzésére; e receptből kitünik: miért iratott a szentgróti levél t. i. a védegyeletért, melly felhőkbe emeltetik, 's minden cikornyás ajánlgatás daczára, megint nem egyeb mint aberratio, 's leginkább tanusitáná, hogy nemzeti kórunk gyógyíthatatlan, mert olly férfiak is mint Deák, mellette szónokoskodnak, mellette vinak; ha a védegyelet mentő gyógyszerül használtatik, akkor vagy e győnge nemzetet ki nem állja a reactionalis operatiót, vagy annyira elterjedt a hagymáz rohama a nemzetnek legalább bizonyos részénél, hogy gyógyulást remélni nem lehet, 's így azt kérdi a ns gr., hogy a két felhozott eset közül melylyik a valóságos? miről nézetektől jövő számban közlendi. *

KÜLFÖLDI IRODALOM.

Histoire du consulat et de l'empire par A. Thiers. Tome I. II. et III. Paris 1845.

(Vége.)

Napoleon Bonaparte, mint mondók, Egyptusból Franciaországban termett. Tudniükkel meghódítván Olaszországot, Egyptusba szállt át győztes seregével, hogy ezen világrész közt fekvő igen termékeny 's világsz., de kivált közep-tengeri kereskedésre főfontosságú országot Franciaország hatalma alá kerítse, melly a közep-tengeri francia tónak szereti nevezgetni, 's azután Aszabiá áttörvén, a tenger 's hajóhada által hozzáférhetlenül védett Angliát Keletindiaiban megtámadván, tönkre tehesse. Egyptus eloglaltatott, de a betörés Aszabiá nem sikerült. Az abukiri csatában Nelson elfoglalta az egyptusi sereg ostromálguyit, azok nélkül S. Jean d'Acre bevétele nem sikerült, 's Bonaparte Egyptusban elszigetelve látta magát. Egyptusi pasa lenni pedig, Bonaparte dicsőségvágyát ki nem elégíthette; azonban az angol hajóhad által elvágva Franciaországtól, minden tudósítás

nélkül, másra nem határozhatta magát; míg végre egy nyaláb újsághoz jut, mellyből Franciaország története távol-léte óta tudára esik. Azonnal kész Egyptust oda hagyni; mert Franciaországnak, ezt érzi, szüksége van rá. Ez országban minden rosszul ment, 's hogy addig (önkre nem jutott, csak ifjusága harcüzvágának tulajdoníthatni; a forradalmi szenvedelmek felhevíték benne a szabadság 's dicsőség érzelmét, örömet fogott fegyvert 's vitézül harcolt. Mas-sena a zürichi csata által megmenté hazáját; de békét 's rendet a directorium képtelen vala kivüni.

Bonaparte Franciaországban a néptől mint megváltó, mint fejedelem fogadtatik. Egy bizonyos ösztöne mondá neki: ez az, ki rajtad segíthet! Párisban négy hetet tölt tanácskozában, kihallgatván minden pártot, azután a katonákkal megbuktatta a directoriumot 's magát Sieyessel 's Roger-Ducossal consullá teszi. Roger-Ducos a directorium alatt mindig Sieyès-vel szavazott, most érzéven, hogy Bonaparte azon ember, ki Franciaország sorsán segíthet egyedül, első összejövetelkor őt kínálja meg az elnöki székkal, 's Bonaparte azonnal elfoglalja azt. Ducos ezután mindig Bonapartevál szavazott.

A szerepek ekép osztattak szét: Bonaparte az igazgatást foglalta el, Sieyès az alkotmány szerkesztésével bízott meg. Ez alkotmányt, melly a consullatusi constitutio neve alatt ismeretes, Thiers az angollal hasonlítja össze. Sieyès szemlélődő fő volt, idegenkedett a régi monarchiától, de egyszerűsind ítőzött a forradalomtól; jobban centralisálni akará Franciaországot, a szabadságot a renddel egyesíteni, 's szüleménye, Thiers ítélete szerint, az angol alkotmánnyal összehasonlítva, mely, de mesterkélt munka volt, melly eleméletből, 's nem a természet 's időből származván, kívülről behozva, nem a nemzet belsőjéből kifejlődve, az angol alkotmány tartósságával nem bírhatott.

A consullatus története Franciaország történetének fény-pontja. Czélunkhoz képest elég lesz itt mindezt csak megnevezni, mit Bonaparte rövid három év alatt végbe vitt, t. i. holtiglani consullusa megállapítását.

Kezdjük el a belorganisatióval. Mindenekelőtt minisztereket nevez ki, a Vendéivel fegyverszünetet köt, az országos, megyei (departement) és járszbeli (arrondissement) igazgatást 's törvényhatóságot rendezi, mindent lehetőségig centralisálván, hogy az álladalom hatalmat nyerjen 's a rend helyreállíttassék, azután a pártok kiegyenlítése végett, visszaállítja az oltárt, a pápával concordatumot köt, az emigransokra nézve pedig kedvező rendeleteket bocsát ki. Végre, hogy a pénztárakat megtöltse 's a hitelt visszaállítsa, az adózó-rendszert reorganisálja 's bankot állít.

Howy pedig rendszabásai sikerét biztosítsa, békét igyekszik kötni Angliá 's Ausztriával; azonban visszautasítatván ajánlatai, hatalmas eszközökhöz nyul a béke fegyverrel meghódítására. Hogy Franciaország erős legyen kifelé, mindenekelőtt békének kell uralkodni belsejében, körülveszi tehát hatalmas sereggel a Vendéet 's azt erővel 's kegyességgel alá veti, azután Ausztriát támadja meg Német- 's Olaszországban. Az 1800dik évi táborozás ismeretes, ragyogóbbat nem mutat fel Franciaország krónikája. A harcuzonal majd a balti tengertől a középtengerig terjedt, 's ezen végteleen soron végig most iszonyu álggyüdtörés, füst 's futás látszatott. Bonaparte Marengónál nyerte el a császári koronát.

E ragyozó képhez az egyptusi történetek árnyéklatalul szolgálnak. Bonaparte eltávózása után Kleber fentartja Egyptusban a francia uralkodást, megyeri Heliopolisnál a nagyvezért; de egy fanaticustól meggyilkoltatván, a világs legvitézebb serege kénytelen az ügyetlen Menou alatt, az angolk előtt fegyverét letenni, tanulságul annak, hogy jó vezér nélkül a legvitézebb sereg sem boldogul, a mint viszont igaz, mikép gyáva sereggel a legügyesebb vezér sem arat győzelmeket. A nagyserég vesztével Napoleon győzelmi koszorúja is hervadni kezd; mert a bátorság alapja minden hadi munkálatnak; ha a katona első puskalövésnél háttal fordít, hiába ott minden parancs, füstbe megy a leglángeszűbb terv.

A pokolgépet Bonaparte a jacobinusoknak tulajdonítja; csatlakozott, ambár ezek is szintugy összeesküttek ellene mint a legitimisták, mert a csatavesztett pártok, mond Thiers, ha céljaik kivitele iránt kétségbeesnek, gyilkosságra vete-mednek.

Bonaparte győzelméi által végre Angliá- és Ausztriától kiesikarta abékét, Franciaországra nézve dicsőséget; egyesítette ezt az egyházi szertartás visszaállításával, az egyházi békével. Thiers e napokat Franciaország legszebbikének mondja, 's Bonaparte iránt nines tollában gáncs.

Es referens osztozik a szerző ítéletében. Impracticus idealisták, kik azt hiszik, hogy a szabadságot 's rendet egy nemzet közt olly rögtön 's könnyű szerrel, és pedig egyszerre valósíthatni, mint ok azt képzelik, Bonapartét már consullusa első éveiben is szabadság elnyomójának nevezik. Desorganisált társaságot organisálni kell; ha a szabadság önmaga nem képes magát fékezni, ha tulmegy határan 's a rendet megsemmisíti, akkor a rend, szintolly nélkülözhetlen kelleke lévén a társaságnak, viszont maga részéről visszahat 's akkor, az igaz, a beüni szabadságnak czári önkényvet véget. Szabadság és rend két eszme, miket eszményi tökéletes öszhangzásban semmi időben teljesen el nem érheti; olly idealok, mik felé csak végtelen közeledés az emberiség rendeltetése. A forradalom, a consullatus, a császárság, restauratio 's juliusi dynastia, csak phasisok a francia nemzet fejlődési processusában. A haladási mozgalom nem visz egyenesen előre, hanem jobbra-balra térengve. A mit Bonaparte mint törvényhozó 's alkotó alapított, az nagyobb-résztint még most is fenáll; a mairek, prefectek 's alprefectek, a cassatió: törvényszék, a statutanács, a concordat 's mindenek felett törvénykönyve (a Codex Napoleon) ez még a Rajnán is átkelt. E tekintetben Bonaparte alkotásai mara-

da d'ókuk mutatkoztak, midőn a forradalom csak felforgatásban volt alapos; a mit ellenben alkotott, azt az idők vihára elsöpré. El, mint Bonaparte hódításait. Visszafozlattak ezek mind, míg ő maga elveszté nemesak azt, a mit maga szerzett, hanem azt is, a mit a republica meghódított. Alkotói dicsősége tehát szilárdabb az ő katonai dicsőségénél; az a francia hadi glóire most már tartalom nélküli szó, melynek tárgya többé nem létezik, mely csak emlékezetben teng! — Szontagh Gusztáv.

AUSZTRIA.

(P a r m ű k i á l l i t á s.) — Első levél. — Bécs, június 2án (Vége.)

Az iparművek kiállítására nem új dolog Ausztriában, de hosszú idő alatt nem lépett az ki a tartományi szűk körből. Csehország, Lombardia, Velencében, s magában Ausztriában már voltak külön kiállítások; a csehországiak 1792-ben kezdődtek. Bécsben már két közönséges kiállítás volt, 1835 s 1839ben; de sem a tartományok, sem a műipar külön ágai nem képviseltettek azokban oly teljesen, mint ez évben; és igazat szólva, Ausztria közönséges kiállításainak időszaka csupán a jelemmel kezdődik.

A kiállítások száma, kik közül, a mutató szerint, sokan száz tárgynál is többel léptek fel, 2000-hez közelit, s a névjegyzék még nincs berekesztve; 1835ben csak 520, 1839ben pedig 750-nen voltak. A kétezernyi szám joggal mondható jelentékenynek, még akkor is, ha azt a párisihoz hasonlítjuk, mely 4000, s a berlinihez, mely 3000 kiállítóhoz közelített.

Átfutván az ausztriai iparműkiállítás teremt, és szemlélvén ezen csudálatos sokféleséget az izléssel csoportozó s az élet szükségéire rendeltett tárgyaknak, lehetlen kikerülni a meglepetést, melyet a műipar készítményeinek illy végtelen változatossága szül, oly változatosság, melyről megítélhetni kiterjedését s fontosságát azon ágaknak, miket a tárgyak képviselnek. De még inkább meglepetik az ember, ha e művek mennyiségét s értékét tekintí.

Egy idő óta létezik már a felsőbb számvevői hivatalnál egy statisztikai osztály, melynek feladata a kormányt az általadalmi anyagi s erkölcsi forrásainak kimutatásáról részletesen tudósítani. Legújabbban e hivatalban a birodalom minden iparintézetének készítményei följegyeztek, melyszereint e művek évi értéke két s fél milliárd frankra becsültetett. Hasonló kifejlés illy rövid idő alatt, s mely nem marad veszteg (stationnaire), mostantól fogva az ausztriai műiparnak Európa műiparai közt az első helyek egyikét jelöli ki.

De nem tekintve e kifejlést, az ausztriai műipar saját-szerű állapotjánál fogva még a politikai férfiak s igazgató-sok figyelmét is igényli.

En épen nem vonakodom megvallani, miszerint a külön iparágak haladása egymás közt semmikép sincs arányban. s abban is örömet megegyezem, hogy sok közülök jóval alább áll a tökély azon fokától, melyre az másutt, nevezetesen Franciaországban jutott. De azért mindenütt lát ön élénk s természetes virágzást, folytonos haladást, észélyes használatát a természetadta segédforrásoknak, s lassu bár, de biztos befolyását a tudományoknak még a legegyszerűbb mesterségeknél is; sehol sem találndja ön azon üvegházi rendszert s elharmarkodott gyártást, mely a készítmények tömegét föláldozza amaz egyes darabokért, miket a szem gyönyörködtetésére kitesz, sem azon szemtelen s ártalmas sikerhajászatot, mely szerzezhet ugyan mulékony fényt, de tartós és hasznos eredményeket nem.

Távol attól, hogy műiparunkat tulságos követelésekről vádoljam, inkább mértékfeletti szerénységet vehetek szemére; a gáncsolnom kellene gyárosainkat, hogy készítményeik tömörségét (soliditét) s olcsóságát, a külföldi magas áru művek tökélye ellenében helyezni nem merik. Ok meglegszenek a szerény s zaj nélküli előmenetellel; de valóban nem sokára megjöhét az idő, midőn a legtovább haladókat is utólérendik.

Három ok nem engedi műiparunk jövőndi tökélyesbülését kétségbe vonni, sőt tágas kilátást nyitnak számára: először nagyobb részét feldolgozza az ország termékeinek, melyek bősége s minősége a legteljesgázzottabb kívánatoknak is megfelel;

Másodszor, a lakosok szerény szükségéi s az élelmszerek fenálló jutányossága a tartományok nagyobb részében lehetőleg leszállítja a munkadíjt, a mellett, hogy a munkások ügyessége bizonyos idő óta, természetes hajlamaik művelése által, kifejllett;

Harmadszor s utoljára, a föld kedvező fekvése majdnem mindenütt kínálkozik folyamokkal elegendő vízesésűekkel, melyek csekély áldozattal a legkiterjedtebb gyárokat is ellátják; a gazdag, ugy szólván még meg sem vizsgált kőszénbányák igen könnyűvé s olcsóvá teszik a gőzerő használatát.

Oly műipar, mely illy széles alapokon nyugszik, részletes s okadatott figyelmet érdemel. E munkát mi megkísér-tendjük végbevinni, futólag megsejtelvén azon műveket, melyek az 1845iki kiállítás teremt díszítik, s megtöltik.

KÜLFÖLD.

FRANCZIAORSZÁG. A botrányos napi krónikához egy adat, így ír egy párisi levelező, a Mysteres de Paris született cikke; ajánljuk Sue urnak bővítsé azzal könyvének új kiadását, egészítse ki vele Saint-Rémy jellemét. Az idevaló Jockey-clubb saját kényelmére játék-filliceket adott ki fizetőmesterének aláírásával, melyeket a tulajdonos 100 frank kész pénzért a társaság pénztárában értékesíthet; a pénzek száma, melyek veres elefántcsontból állnak „Grandhomme”

felírással, meg van határozva, s ezen sajtóságos „ezüst pénz” mind a játéktársaságokban, mind a pénztárnál tétovázas nélkül elfogadtatott. Pár nap előtt észrevette a fizetőmester, hogy hamis fillérek vannak forgásban s készletés alá terjesztettek, jelesül tíz darab egy gazdag, előkelő s tekintélyes fiatal „arszlán” által, ki, mint mondá, azokat kész pénz gyanánt kapta egy estvéli játékmulatságnál. Előadásaihoz képest a clubb, melynek státnshitelét s híveinek erkölcsiségét megmenteni szíven fekszik, mindenféle tön vizsgálatokat, azonban nem kis megütközésére tapasztalta, hogy minden bejelentés elnyeszik s inkább a feladóra esik vissza. A gyamu iszonyu volt, izetlen és lehetetlen. Micsoda, B. hg. egy magos és fényes család fia, kire 200.000 franknyi jövedelem vár, ki edes anyjától a legutolsóbb gyöngésséggel neveltetett, kinek kedveért a polka-düh első korszakában, Cellarius, a „bíres” táncmester a dalmi néhány nympháival az anyai hajlék legbelsejébe eresztetett, csak hogy ezen sirenék kísértő lehetetől a szabadban megőriztessék — a berghezi herceg, ki pár év előtt Páris leggazdagabb örökösét S. kisasszonyt vevő nőt, ő vetemült volna annyira, hogy a hamisítás legszokatlanabb nemét aljas emberként elkövetendette, egy leventatársaság kárára, mely dicsőségének tartá őt magának nevezhetni, és milly öszveg megnyerésére, nagy isten! 2500 fr; mert egyelőre csak 25 hamis fillér mutattatott be. A gyamu mindinkább valósnván, a „lehetetlen” elköve” kutatóbíró elibe állították. Nem sokára kitudt a gyárnok, ki a filléreket készíté, a gyamus kívánságára szemközt állították vele, s ez — megvallja a tény, tartózkodás, men-tegetőbész nélkül, ő nem bolond, forró lázban sem szenved, „szüksége volt pénzre, és anyjától nem akart kérni.” Tegnap (jun. 19d.) szabadon bocsátatták a herceg, noha rendőri felügyelet alatt, megmentheté magát legalább a gyalázattól Sue könyvében a rozshírü Vicomtének ajánlott uton; ő azonban megvetette az intést, s mai reggeltől fogva hüsbén ül. Jogikérdés minden szaktudoshoz; vajjon játékillér aláírásának jogtalan utánázása, a törvényes fogalom szerint büntetésre méltó hamisítás-e?

Egy másik párisi levelező ezt írja június 20áról: „Már majdnem két hét óta a párisi összes ácslegények vonakosznak a munkától, mert a mesterek rá nem akarnak állani az általuk kívánt négy frankos napidíjnak egyyeli felemelésére, mi által az év legkedvezőbb szakában az építések félbenszakad-vak. Eddig minden egyezkedési kísérlet meghiúsult, s míg ez uton ötezer egyen, közlök sok családnya, vesztegel, a mesterek legnagyobb zavarban vannak, mert a felvállalt munkát nem vihetik véghez. Az eddigi 4 fr. díj 1822ben állapított meg közegyetértéssel, a mikor az ácslegények szinte hét hétig henyéltek; 1833ban a mesterek ezen díjszabályzat leszállítását terveztek, mi ellen akkor a legények frigyelt költöttek s dolgozni vonakodtak. A hatóság, egy részét elfogatta, csak hamar szabadon bocsátván, a mint a mesterek a szabályzat megtartásában megegyeztek. Most a legények arra épít kívánságukat, mert a pénznek nincs többé azon beése, mely volt 22 év előtt, a négy frank tehát nem megfelelő jutalom a tett szolgálatokért. Kívánnak e szerint órára 10 cent. többet, a mi tíz munkaóra alatt a napidíjt 4 frankkal szaporítandja. Előadják továbbá a mesterekhez intézett folyamodványban, hogy tekintetbe véve a roz évszaka kobbani munkaszünetet, a napidíj közép értéke egész évre nem tesz 3 frankot, ami szükségéik fedezésére nem elegendő. Arról azonban bőlesen hallgatnak, hogy az év legkedvezőbb szakában is, midőn a munka elvégzésére alig találattik elég kézerő, hetenkint 4 napnál nem akarnak, vagy nem képesek többet dolgozni. Vasárnap majd mindnyájan dolgoznak, azon ürügy alatt, hogy családjaik s önmagok fentartatása végett ünnepeknél nem képesek. Hanem hétfőn, a nyughétőn (blauer Montag) szának közöl alig lát egy kettő munkához, ekkor vad tivornyák folynak a csapszékében, melyek nagyobb részint keddre is elnyulnak, s ezen két napi dözsölés rendszerint lehetlenül teszi szerdán a munkát, mi által a hét csak utolsó három napjai szolgálhat munkára és keresetre. A jobbak most is kivélt formálnak s nem hevertetnek ölben kezeiket, ha a nagy tömeg által rettentő sőt halálos fenyegetésekkel nem kényszerítenének. A köz béke és rend még nem zavartattak meg, illy merény lehetlenségét s veszélyét jól látják a titokban működő vezérek: ezért is hódoltak eddig gyülekezeteiknél az elosztató parancsnak. Mozgalmaik a hatóság által éber figyelemmel kísértetnek. A többség él egyelőre azon pénztár rovására, melyet magok közt régen alapítottak, hová minden legény hetenkint bizonyos öszveget betelni tartozik, s melynek célja tulajdonkép, kor, kor s egyéb módon munkára alkalmatlanná lettek gyámoltása. Ezért utasíthaták el más négyenemű iparűzők segélyajánlatát is. Am de mi lesz majd, ha ezen pénztár megürül? A mesterek szilárdul a mellett vannak, hogy a napidíj kívánt felemelésébe nem egyezhetnek, mert a kormány s magánosok által követelt ácsökentési rendszer miatt az építés ára tetemesen leszállván, a felemelt napidíj súlyosan károsítná meg a vállalkozókat. Ok inkább folyamodványt nyújtottak be a hatósághoz, hogy a párisi s környéki őrség különösen a várnoktest — Genie-Corps — ácsmestereinek ideiglenes engedelem adásuk, az akaratos legények helyeinkpótlására. A hatóság óvakodni látszik e lépéstől, a polgári s katonamunkások közti összeütközést kikerülendő.

Az egyházi politikai surlódásoknál a püspökség nem látszik egészen pártját fogni a congregatióknak. A montaubani püspök egyházkerületéhez intézett pásztorlevelében Dupin „Magna de droit ecclésiastique” című könyvét megbírálga nyel, azonban megjegyzí ezt is: „Ezen alkalmat megara-gadni véljük, hogy nektek urak világosan ajánljuk, miszerint templomaitokban ne engedjétek oly papnak szónokolni, ki egyházi cím- vagy hivattalal nincs felruházva, avagy feljogosított congregatióhoz nem tartozik, ha csak írott engedelmetőlunk nem mutat. Ha a világi szónoktól megkívántatik,

hogy vir bonus, dicendi peritus legyen, annál inkább kell ezen kezességet követelni a keresztény szónoktól.” Az „Univers” kihagyta a pásztori levél ime függelékét, mit a J. d. Débats neki szemére lobbantott, mert ép ő vádolgatja arról e ministeri lapot, hogy a püspökök nyilatkozatait csonkán közli. —

A követti kamrában kiosztatott az 1846ik évi bevételi budget iránt Vicitry által szerkesztett jelentés. Az credmény az, hogy 1846ik évre a statusjövdelem kerek számmal 1302 millióra tétetik, a vélt kiadások (a középítés budget-jén kívül), 1296 millióra mennek, miből 6 milliónyi maradék jö ki. A jelentéstevő azonban figyelmeztet, hogy ezen felesleg-bevételre nem igen támaszkodhatni: a pótlék hitel sokkal többet fog megkívántani; s bizonyos, hogy az 1846ki rendes budget (mint 1830ban) nevezetes fogyatékkal — deficit — végzőndik.

BELGIUM. Nothomb, a lekészönt belga belügyminister, statusministré nevezetett ki, bizonyos azonban, mond az „Independance,” hogy ő ezen tisztséggel meglegedve nem lesz, s rendkívüli követ és teljes hatalmu ministerként küldetik Berlinbe, Wilmar tábornok helyére, ki a haagai követ-séghez megy át ott Prisse tábornokot felváltandó, ki Brüsselbe királyi segédnek tér vissza. — A „ministeri crisis” czim alatt az „Independance” ezeket közli: Hir szerint, A neth a n igazságügyminister, lemondása elfogadtatván, belügyministernek kinevezendő. De seh a m p s, kedvencz eszméje szerint a közmunkák tárczájával, a kereskedés s ipar-ügy vezetését is elnyerendi, mely a belügy-ministeriumtól elválasztatik. Anethan helyét az igazságügyben Liedts fogná elfoglalni, vonakodása esetére pedig Haussy; d' Huart Goblet tábornok helyett a külügyi tárczát venné át; Dupont tábornok a hadügyministeriumban, Mercier pedig a pénzügyében maradna meg. —

GÖRÖGORSZÁG. A király s királynő udvari kíséretökkel maj. 29ikén utaztak el Athenéből 120 lovas őrizet előzte Chalas és Amaliopolisba (a királynő nevére épített új város) a török határokra, hol jun. 1jén a király születése napját ünnepeleék. Onnan Lamia és a hypati kénfürdők felé folytatták útjokat a határon, öt hat nap mulva Delphin keresztül Athenébe visszaérkezendők, Metaxas pénzügyminister az idei budgetet maj. 29kén terjeszté a követkamra elibe. Szerinte a bevétel 13 millióra, a kiadás 12,308,228, az udvartartás egy millió drachmára tétetik (1 d. = 25 kr.) Ezen alapos kivétel jó benyomást szült s nem sokára vitaközés alá kerül.

SCHWEICZ. Luczernben jun. 22. és 23án történtek meg a követválasztások. Mindnyájan — mint a nagytanács legújabb választásai — a szabadelmű párt részére ütöttek ki: a kisebb s nagyobb statustanács tagjai mind jészuita-ellenek. A vidéken ellenben, a statusujság bizonyossága szerint, a követválasztások nagyobbbrészt a kormány részére ütöttek ki. — A még mindig fogva tartott német szökevény Fein, szökés-kísérlet gyanujába esvén, az üsttoronyból a fegyházba vitétt. Steiger neje letette gyászöltönyét, melyet férje be-börtönzése óta viselt. Míg a kiszabadult, kath. részről szö-zésgéssel vádolttatik, mert lekötélezé magát száműzés alá a sardíniai statusokba, a liberalis lapok megjegyzi, hogy Steiger minden szökéstervet magától elutasított, míg Ameri-kaiba remélt számkivettetni. A baseli conservatív ujság ugy vélekedik, hogy Steiger, a szabadságnak visszaadva, nem sokára ellefedtetik, míg mint fogoly valamely sardíniai erőségben a részvét s párthívek tárgya lenne szüntelen, s így a luczerni uralkodó hatalomra sokkal veszélyesb lenne, mint most, midőn az ingerültség mind a két részen le fog gyorsan csilapodni.

POROSZORSZÁG. A „Vossische Zeitung” a köingsbergi francia egyháznak kormányhoz intézett válaszirátát közli, azon ministeri tilalomra, miszerint a dissidensek, evang. templomokban istentiszteletet nem gyakorolhatnak. A válasz erős kifejezések s olly merész szabadelmüséggel van szerkesztve, minőt Poroszországban a kormányi rendeleteknek nem szokás ellenszegezni. (Azon tiltó rendelet ellen több egyház is — Danzig, Berlin — protestált, s némelyek fel is nyiták templomaikat a dissidensek előtt. Boroszó, az ot-tani elszakadt egyháznak három évre évenkint 1000 országos tallért ajánlott. Hasonló ajánlatot tön a berlini városi község.)

Berlinben június 21én, Kroll, egy mulatóhely birtokosa olasz északát rendezett, azaz: álarzos bált részint a szabadban, részint a teremben. A kert, hivattan, vagyis elősdi vendégek elől deszkasorompókkal bekerítettvén, ezen a nép igen megbotránykozott s a rendőrség daczára befelé tödült, mire egy gyalog zászlóalj rendeltetett s a rendetlen nép rendszeresen ránczba szedetett, nagy része az épület pinczejébe csukatván. Ezen népszínműnek azonban komoly oldala is van. A törvény igen szigorú ítéletet mond azok ellen, kik a rendőrséggel újjat huzni merészelnék, ezen könnyelműek közül, kik mulatságot kerestek, eltök jövendőjének örömeit jobbadán eljátszották. A berlini levelező kimé-jetes bánáért esedezvén, ezen pajkosságból elkövetett csint az által véli menthetőnek, mert ezen olasz északák nem érdemlik a hatóság kegyelmét s a közvélemény által kárho-zatvák. Valóságos tivornyák azok, párisi bálók utánzásai, erkölcselentítő intézetek. Igazán visszásnak tetszik, midőn a fiatal könnyelmű polgárleányok a dühöngve eltöltött meleg nyári északa után korán reggel még kertben kószálnak, vagy bágyadtan, kifárasztva fiatal emberek karjain álarzos öltöz-zetben a városba térnek, hol már az utcákon élénk a forgalom.

Eichhorn, vallásminister, a status összes iskoláiban csak helybenhagyott tankönyvek szerint akarja vezetetteti oktatást. Különösen a vallás és történetek fognak illy hit e-le site tt tankönyvek szerint taníttatni. Gelzer oktató már is megbízott illy könyvek készítésére.

A ben nem születt irókat kiülő rendszabály visszahuzott-nak mondatik, a király parancsára, Arnim csakugyan kilépett a ministeriumból; mondják, hogy Stolberg gróf és Thiele tábornok is visszavonulnak.

NEMETORSZÁG. A szász király visszatérvén utjából Pillnitzbe érkezett jun. 20-án. Az angol királynő aug. 1-jén váratik Coburgba, a honnan Dresdát is meglátogatja. (Bár csak hozzánk is pattanna kedve, azonban erre még engedelmet kellene kérnie talán a parlamenttől!)

Tübinga nem rég borzasztó esetnek volt színhelye. Egy becsületet kerégyártó, kinek jobb sors utáni reményei mindig meghiusultak, 's e mellett oly büszke volt, hogy felebarátai szeretethez soha nem folyamodott, öt gyermekeit, kiket szeretett, de szenvedéseiket tovább nem nézhető, felesége távollétében beretvával egymás után kivégezték. A szegény gyermekgyilkos atya saját éltét igyekvék kioltani, de nem sikerült neki. 18 évi fegyházi büntetésre ítéltetett.

Tettleg működő magyar cukorgyártók társulatának első ülése és tanácskozása. — A vásár, a gazdasági egyesület ülései, különösen pedig a pesti valóban jeles cukorgyár új rendszere számos cukorgyárost gyűjtve össze Magyarországból a fővárosban. Lichtl és Lúlsdorff urak színtollal szep, mint önzéstelen magokviselete, — kik nemcsak e rendszer titkait leleplezik, hanem a cukorgyáros urakat egyszerűségi gyakorlattal is ügyeztek megismertetni oly móddal, melyért sok német gyár ezeket aldozott, sok pedig aldozni kész volna, 's mi által eddig-igle egészen jegezedhellen cukortömegek igen rövid idő alatt haszonvehető, az első terményhez hasonló cukorra változtat-hatnak, — mondom, az említett két férfi ezen önzéstelen mago-viselete, nemcsak legelőkeltebb részvétet gerjesztett, hanem a kölcsönös értekezés szükségességét is éreztette. Ez ohajlás valosult junius 9-én, midőn Gall tanár ur szives volt a jelenlevő gyáros

urakat egy tudományos estélyre meghíni, részint kölcsönös megismerkedés végett, részint a magyar cukorgyáros viszonyai felett általában, 's különösen a Schützenbach-fele módnak kisebb gyárakban használatáról tanácskozándók. — Ezen örömmel fogadott meghívásra megjelent: Lichtl ur, a pesti cukorfinomító-gyár igazgatója, Lúlsdorff ur főzömester ugyanott, Kieszling ur gyártólajdonos Pozsonyban, Razin ur gr. Batthyányi gyárigazgatója, Hiersebach ur gr. Andrássy gyárigazgatója, Schmidt ur, herceg Odessalchi gyárigazg., Eich ur, báró Jeszenak gyárigazg., 's Weis H. F. — Torók János ur, a gazd egyesület titoknok, ki ezen, valamint minden okserű iparág iránt a legnagyobb érdekekkel viseltetik, sajátlatat nyilvánította, hogy jelen nem lehetett, mivel éppen ekkor oszták ki a köztelken a csikók megjutalmazása. — Az első üdvözlések után a minden gyár-ban annyira nélkülözhetlen gőzkazánok jöttek szóba, mert újab-ídoban több gőzkazánok szelptattanásáról lehetett hallani, mi azok-ban, kik gőzkazánok körül foglalatokodnak, nagy aggodalmat szült, nehogy hasonló szerencsétlenségek többször is elő adjak magokat. Gall tanár ur ez alkalommal közlé véleményét e szerencsétlen eset okai felett, 's egyéb alapos nézetek közt említé a kazánok nagy dimenzióit is, miattal azok a szelptattanás veszélye-nek mindenkor ki vannak téve; szoltott egyszerűségi egy új szer-kezetű gőzkazánról, mely minden veszélytől ment, 's milyen — ugyancsak Gall ur utmutatása szerint — a pesti finomítógyár szá-mára (rhum-ké-zítéshez) már valósággal meg is rendeltetett. — Miután a tárgy kimerítőleg megvitatattak, a cukorrépa művelé-sere került a sor, mint a répacukorgyártás alapja, 's itt bő-vebben fejtegettek a cukorrépa művelésének az ország külön-böző vidékein divatozó különféle módjai, azok eredménye, 's a répa cukoranyag-tartalmassága, valamint azon akadályok is, melyek a répa művelés terjedését gátolják. — Gall ur e tekintetben is közölt sok oldalú tudományosságából néhány érdekes észrevé-telt, miszerint a répa némely külső ismertető jegyek vannak,

melyekről a répa cukortartalmára bizonyossággal lehet követke-zetni, 's mely ismertető jegyeknél fogva lehetett nemestett cu-korrépa magot termeszteti. — A többi értekezések magára a cu-korgyártásra vonatkoztak. Lúlsdorff ur igen világosan megma-gyarázá a Schützenbach rendszerét, mely szerint nemcsak többet es szebben lehet finomítani, hanem nyereszékugyarakat is állíthatni felényi költséggel mint előbb, 's melyek mind a mellett jobban es biztosabban működnek. E rendszer előnye oly nagyszerűk, hogy mellettök a növekedett csontszén-fogyasztás még csak tekintetbe sem jöhet, mert csontszén-gyarak fognak keletkezni, 's lesz ele-gendő es olcsó csontszénünk. Végére a jelenlevő gyáros urak egyenkint elbeszéltek az általök eddig követett kezelési módokat, a feldolgozott répa mennyiségét es minőségét, valamint a nyert ered-ményeket is. — Ezen ép oly érdekes mint tanulságos értekezések a jelenlevőkben azon ohajtat elbeszéltek, miszerint évenkint leg-alább kétszer ekep össze kellene jönni, 's egy társulatot alakítani, melynek célja körülbelöl a következőköl állana: 1) Minden ösz-szejóvetel alkalmával rövid jelentést tennének a működő cukor-gyárosok a répa művelése, mennyi- 's minősége, cukortartalma, es a feldolgozás kezelési módja felett. Öszintén bevallván mind a sikeres eredményt, mind pedig a netán megtörtént hibákat, hogy így nyilvános megvitatás által részint ezeken segíteni lehessen, ré-szint pedig mindenemű újítás, hasznos tapasztalás a répa műve-lése, feldolgozása vagy gépek használatá körül melöbb köztudo-másra juthasson, 's általában távol maradjon a magyarországi gyá-rosoktól minden szűkkeblü titkolózás, mely a német es francia gyarakat oly bélyegzőleg jellemzi. — 2) A társulat a pesti cu-korgyárt példányul tekintvén, Lúlsdorff ur mindennemű javítást közölje a többi magyar gyárosoköl. — (Vége köv.)

Gr. Dessewffy Emil vezérlete mellett szer-kesztő Szeuvey József. (Szerkesztőségi szállás uriateza Hovátház 450d. sz. a. 1. em.)

HIVATALOS TUDÓSÍTÁSOK.

Árlejtési hirdetmény. (3, 3) Legfelsőbb helyen helyben hagyott terv es költség előirányozás szerint magy. Pécska kincst. mezővárosában egy egyszerű vendégház építtetni fog, egy mindazonáltal, hogy az idén még az istállók es kocsiútrók, 1846dik évből az épület elkészítéssek; az uradalom csak a téglat, homokot es fat es annak oda fuvarozását ajánlja, a többi anyagokat, u. m. meszet, szegot es cserepet, nemkülönbön a napszamosokat, es többi fuvarozásokat a munkánál a vállalkozónak engedni át; ezek szerint:

Összesen 13,815 ft 12 kr. előirányoztatva levén; es árlejtés 1845. évi július hó 8-án reggeli 9 órákor O-Áradon az ottani k. kam. színtartóló iródban tartatni fog.

Utóbbi ígéretek el nem fogadtatnak. A részt venni kívánók vagyonuk es erényök feöl, nemkülönbön hogy tökéletes műértök, ma-gokat kellően kimutatandják, es a 10 száztóló bánompénzt előre letenni kötelesek. A többi feltételek addig az aradi kir. kam. építési es a pécskai k. k. színtartóló hivataloknál megtekinthetök. — Pécskán, május 30-án 1845.

Wigand K. Fridriknél Pozsonyban (1, 2) épen most jelent meg es Heckenast Gusztávnál Pesten kapható: Buda városának Ofner Törvénykönyve Stadtrecht von MCCXLIV — MCCCXXI-ből. 1244 — 1421. Kiadták Michnay Endre es Lichner Pál, a pozsonyi evang. Lyceum professorai. Nagy Árét. Velinpapir. kötetlen 5 ft 45 kr. p. Kötve 6 ft p.

Folyó évi július 27. 28. es 29dik napjain Erdélyben Kolo-zsvárt tartandó nagy lovasárra fölhívás. (2, 2) A jó tulajdonoköl közönséges ismeretes, nemestett fajú, derék erdélyi lovaknak nagyobb kelendőség szerhezése tekintetéböl alapították volt, ö felsége kegyelmes hozzájárulával, néhány jelesebb ménesgazdánk még 1825bön augusztus 7kére a kolozsvári országos lo-vasárra, mely néhány év alatt sikerhezőlag virágzott is; de mivel a kitünőbb lovak istállói es eléggé keltek, a lovasárra kevesen kezdtek lovakat küldeni, mi is annak csökkenését vonta maga után mind a mellett is, hogy a honi faj a jóval czélszerűbb lötenyésztés által a legújabb időbön is tetemes tökélyesbülést nyert; a fennebbi okhoz járult még az is, hogy a közelebbi években augst 27öl a lovasár július 27. 28. es 29kére tétetvén által, a változtatás a már is hanyagján kezdöt még ingóbbá tette. E bajon segítettö, es a kisebb ménesgazdánk is lovak eladhatá-ára jó alkalmat szerzendö az „Erdélyi Gazdasági Keylet“, a kolozsvári lovasár fötelevenítésé czélszerűnek látta: honi lötenyésztö gazdánk kööl minél többeit felszölíttani a végett, hogy számosan egyesülve

Lotteriam-huzások. Budán, június 21-én: 17. 66. 54. 23. 50. Bécsben, június 14-én: 72. 43. 31. 88. 41. Kassán, június 28-án: 12. 76. 22. 7. 5. Nemzeti színház. Jul. 1-jén (Kedden): Oszár v. megcsaltam nő-met. Vig. (Sáry Fanni táncmutató.) Jul. 2-án: Borgia Lucrecia. Opera. (Wolf mint Gennero.) Jul. 3-án: Sennettér marquis. Franc. dráma. Miskolczon, 24. 75-80.

Birói árverés. (2, 2) A pesti e. b. váltószék határozata következtében f. 1845. évi július hó 4dik 's következendő napjában, helyben Leopold-utczai 213dik szám alatt levő ház első emeletében, a szokott árverési órákban különböféle butorok, váltókövetelések, arany 's ezüst nemiek, fehér ruha, es öltöndarabok fognak közárverés után eladatni. — Költ Pesten, június 15 napján 1845. Kornis Károly váltótörvényészi végrehajtó.

Birói árverés. (2, 3) Folyó évi július 8-án d. e. 9 órákor kis-tétényi szőlőhegy határban fekvő, elöb Mandl Joachim-hoz tartozó 1/4 szőlö, ahhoz tartozó 11 darab vas arbronus — összesen 937 aköt magokban foglalt hordókkal 's minden egyéb szüreti eszközökkel — egy nemkülönbön, egyemeletes nagy köház, terjedelmes pincesz-vel borsajtó házzal, istállóval 's b. biróitétel következtében árverés után a hely-zínen el fognak adatni. Bellagh Antal t. Pest vegye rend. esküttje, mint végrehajtó biró.

Váltó iránti felszölítés. (2, 3) Braun Lajos folyamodása következtében ezennel közhírré tétetik, miszerint egy Pesten 1844dik november 14-én 105 p. ft 28 kr. iránt saját rendeltére folyomodó által kibocsátott, következő pesti József vásárkor Pesten fizetendö, Nagy Zsigmondra intézett 's általa elfogadott váltó eredetileg el-veszett, — minélfogva es illetö váltó birtokos felszölíttatik, miszerint magát a mai naptól számítandó 45 nap alatt e váltótörvény-szek előtt jelenitse be, különben es érdekellett váltó megsemmisítetnek fog kijelentöti. Költ Pesten a kir. e. b. váltótörvény-szek 1845. évi június 19-én tartott üléséböl.

Felszölítés egy elvevett ausztriai taks-ékepnárt-bizonyít- (3, 3) vány jelen birtokosának. 17182. Szepes vármegye az ausztriai első tak-rékpénztárral egyesült élet-biztesítási Intézet által csepánfalvi Teöke József-ek Klottide leánya részére 1836dik évbön 79749. szám alatt es 5222. lapon kiadott ideiglenes es e téteti bizonyítványnak megsemmisítését azon megjegyzéssel országsszerte közzétetni kérvén, miszerint ezen bizonyítvány jelenleg birtokosa, e folyó 1845. évi Pünkösöd hava 15ö n-pjától ugyanezen év július utolsó napjain, ezen bizonyítvány iránti igényeit bebizonyítani tartoz-zék, ellenkezö esetben az megsemmisítetni fog; emnélfogvást ezen határidö közzé közhírré tétetik. Költ Pünkösöd hó 6dikán 1845

Kötelezzék magukat: a kolozsvári lovasárra évenkint minél kitünőbb tulajdonságu, bizonyos számú lovak bekülsésére, hogy ezt tudva a külföldöl jövő vásárlók, tetszés szerint elegendö lovakra bizonyon számolhasanak; — e felszölítés következtében eddigöl kötelezték is e végre magukat jelesebb ménesgazdánk kööl e következők: Gróf Bánly Dénes, id. báró Bánly János, gróf Bánly József, gróf Böldy Ferencz, Betegh Sándor, gróf Bethlen Farkas, id. gróf Bethlen Gábor, báró Bornemisza Pál, báró Bornemisza János, gróf Eszterházy Dénes, Kelemen Benjámin, báró Kemény Ignác, ifj. báró Kemény István, gróf Kornis Elek, László János, gróf Mikos Károly, gróf Mikos János, Paget János, gróf Rhédey János, Sebess Ferencz, gróf Teleki Domokos, gróf Teleki János, Zúdor Elek, Weér Imre, ifj. báró Wesselényi Farkas, báró Wesselényi Ferencz, báró Wesselényi Miklós. Kiknek nevei (míg többen is jelen-tendik magukat) valamint a két Magyarhonban, vagy a szom-széd tartományokban, es az egész osztrák birodalomban is, mind az eladni, mind a venni szándéko-zók szükséges étesítésé es maguk alkalmazása végett, ezennel jó előre közhírré tétetnek. E kolozsvári lovasár július 27. 28. es 29dik napjain fog tartatni; mely napokon a beküldött lovaknak árverés utáni eladhatásáról is gondoskodand az „Erdélyi Gazdasági Eylet“ választmányá.

Haszonbérlet. (1, 3) Özevy Lubk Jánosné szülöttel Csörögöl Klára asszony részöl közhírré tétetik, miszerint tek. Pest megyében keblezett pusztá-fürteli birtoka, u. m. belsö-ségben: alkalmas lakóház, 16- es ökü-istálló, juhudály, száraz-malom, szénis kert, es több apróbb gazdasági épületek; külsö-ségben pedig mintegy 3000 holdnyi föld egy tagban, f. e. october 10dik napján, több évekre árverés után béche fog adatni. Mire is a bérleti szándéko-zók ezennel megvitatnak: a haszonbér kezdödik 1846dik évi Szent-György nap-jától; értekezhetni az árverés is aolittál Mátrán Zemplén vármegyében, személyesen vagy levél által, hova az utolsó postáallomás Nagy-Mihály. Szirmay István, ugyimint fennevezett anyósom meghatalmazottja.

Ház-árvereztetés. (1, 3) Scheuermann József esötömögéhez tartozó, Pesten kerpepest-utón 17. sz. a. fekvő, 19,388 fra becsült ház, melyért 14,905 p. ft ígértetett, f. évi július 21-én a városi telekhivatalban, után-ajánlat folytán, esötö-választmány határozata következtében még egyszer 's utoljára fog árvereztetni. Kaján Sándor tömegszóndnok. (3, 3) Szatmárnémeti sz. k. városban a rom. cath. 15ö nemzeti iskola tanítóháza, mely 160 pengö forint fizetéssel, 40 pengö forint szállás-pénzzel, 8 öl tüzlifával van egybekötve, folyó iskolai év végével üres-ségbe fogván jöni, az azt elnyerni kívánók f. é. sept. 27-éig lehetö maguk jelentésére felszölíttatnak. Költ Szatmárnémetiben 1845dik évi június 7-én tartott tanács gyűléséböl.

Statuspapírosok es részvények árkelete. Bécs, július 1-jén 5 pcent st. köt. 144 1/4 ft p. 4 pcent st. köt. 102 1/2 ft. 3 pcent st. köt. 78 1/2 ft. 1434ki st. kötes. (500 ft) 78 1/2 ft. 1839ki (250ft.) 320 1/16 ft. 1839ki (50 ft) — ft. — Bankrészvények darabja 1631 ft. Pesti középp. vasut (100 ft) 107 1/2 Nagy-szombati (100 ft) — ft. Pesti lánchíd-részvény. (100 ft) 134 ft. Gőzhajó-részv. (500 ft.) 665 ft. — Eszterházy-sorsjegy 56 1/2 ft p. p. Dunavizállás. Budán június 30-án 8 ór. regg. 11' 10" 9" 0 fölött.

Tulajdonos: Borsos Márton. — Nyomatja Landerer es Heckenast Pesten.